

Overlevende Alma Mustafic

‘Genocide duurt voort, vergeet ons niet’

Alma Mustafic was 14 jaar toen de Bosnische Serven haar vader Rizo Mustafic vermoordden tijdens het bloedbad van Srebrenica. 25 jaar later pleit Mustafic voor een open en eerlijk gesprek tussen nabestaanden en de Dutchbat-veteranen. ‘Vergeet Srebrenica niet.’

Tekst Johan Kroes Fotografie Mark van der Zouw

‘Ik heb een onbezorgde jeugd gehad in ‘the Silver City’, zoals we Srebrenica noemden. Het was in die tijd een prachtige en welvarende stad, gelegen in een prachtige omgeving met veel groen en bergen. Er woonden ongeveer vierduizend mensen. Mijn ouders hadden een goede opleiding en een goedbetaalde baan. Mijn moeder werkte als architect en mijn vader was elektricien. Daardoor konden we ons veel veroorloven. We hadden bijvoorbeeld, net als bijna iedereen in Srebrenica, een groot huis en we gingen vaak op vakantie. Samen met mijn familie en vrienden heb ik in Srebrenica een gelukkige tijd gekend.

Dat veranderde toen in 1992 de oorlog uitbrak. Geleidelijk aan begonnen de Servische milities ons het leven zuur te maken, met als doel dat wij zouden wegtrekken. Ze plunderden onze winkels en staken huizen in brand. De dorpen in de omgeving werden een voor een ingenomen en inwoners kwamen als vluchteling naar Srebrenica. Mijn ouders stelden ons huis open en op een gegeven moment hadden we in iedere kamer een gezin wonen.’

Onbeschrijfelijke tocht

‘Mijn vader werkte toen als elektricien voor Dutchbat, waardoor er regelmatig Nederlandse militairen over de vloer kwamen. Daar heb ik leuke herinneringen aan. Srebrenica was toen een groot openluchtconcentratiekamp, dus iedere afleiding was welkom. Ze brachten lekkere dingen mee en we vonden het leuk om ons Engels te oefenen. Wij keken tegen ze op en vertrouwden ze volledig. Mijn vader had een goede band met hen en zag ons graag in Nederland wonen. ‘Breng mijn kinderen uit dit verschrikkelijke land’, zo zei hij vlak voor de val van Srebrenica tegen mijn moeder. Op 11 juli 1995 vielen de Servische milities

de stad binnen en vluchtten wij naar de Nederlandse compound in Potočari. Door het werk van mijn vader dachten we daar veilig te zijn, maar na drie dagen moesten wij die plek verlaten en werden we door de militairen van Dutchbat naar buiten begeleid. Het is bijna niet te beschrijven hoe extreem bang ik toen was. We waren ervan overtuigd dat we het niet zouden redden. Ik weet nog dat ik mijn stappen telde en dacht over twintig stappen sta ik buiten en is het voorbij. In de ogen van de Servische soldaten die ons stonden op te wachten zag je de wraaklust. Toen we buiten de compound waren, werd mijn vader vrijwel meteen van ons gescheiden. Hij had mijn zusje van twee jaar oud nog op de arm en het beeld dat hij haar aan mijn moeder gaf, is het laatste wat ik van hem gezien heb.

‘Iedere afleiding was welkom in Srebrenica’

‘Ik sta ermee op en ga ermee naar bed’

Alles ging zo snel dat ik geen afscheid heb kunnen nemen. Daarna werden we op de bus gezet naar Kladanj. Normaal gesproken een ritje van niks, maar toen deden we er een hele middag over. Constant kwamen er Servische soldaten en burgers binnen om de mannen eruit te halen of om jonge vrouwen, soms van mijn leeftijd, te kunnen verkrachten. Het was een onbeschrijflijke tocht met gruweldaden waar maar geen einde aan leek te komen.’

Genocide duurt voort

‘Later werd er in Nederland gezegd dat de militairen van Dutchbat hadden gekozen voor de vrouwen en kinderen. Ik snap dat dit een manier is om het een plek te kunnen geven, maar je hebt dan geen idee wat wij tijdens die rit hebben doorgemaakt. Zo’n uitspraak past bij de slachtofferhouding van Nederland. Zo van: “Het is ons overkomen”, “We hadden niet de juiste middelen” of “De internationale gemeenschap heeft ons in de steek gelaten”. Dat klopt ook wel, maar het is een passieve houding. We willen het er het liefst niet meer over hebben, maar dat zorgt ervoor dat we deze genocide vergeten. Een genocide die zich in het hart van Europa heeft afgespeeld, nog niet eens zo heel lang geleden. Een genocide die nog altijd bezig is. Vier jaar geleden is mijn moeder weer in Srebrenica gaan wonen, maar het is voor haar daar nog steeds niet

veilig. Niet lang geleden kwam een van de daders op vrije voeten en werd als held onthaald. Er lopen ook verdachte oorlogsmisdadigers rond die nooit veroordeeld zijn. Daarnaast verstoren Servische extremisten onder andere de jaarlijkse herdenking op 11 juli en intimideren ze de nabestaanden. De situatie is nog erger dan 1992 – de opmaat naar de genocide – en iedereen die kan, gaat weg. Dit valt allemaal onder de definitie genocide, die in feite nooit is opgehouden. Dat we dit dreigen te vergeten, maakt mij emotioneel en boos. Elie Wiesel, holocaustoverlevende en winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede, zei eens heel treffend: “Het vergeten van de doden is hetzelfde als ze een tweede keer vermoorden.” Helaas wordt er op scholen in Nederland nauwelijks, of heel eenzijdig, over het drama van Srebrenica gedoceerd. Laatst gaf ik een presentatie aan geschiedenisstudenten die er niets vanaf wisten. Dat vind ik een zorgwekkende ontwikkeling. Onverschilligheid is dodelijk en kan uiteindelijk leiden tot weer een nieuwe genocide.’

Gesprek voeren

‘Zelf ben ik nog iedere dag bezig met Srebrenica. Ik sta ermee op en ga ermee naar bed. Twaalf jaar lang hebben we een rechtszaak gevoerd en in 2016 oordeelde de Hoge Raad dat de Nederlandse staat tekort was geschoten bij het in bescherming nemen van mijn vader. Die rechtszaak was heel zwaar, voornamelijk door het optreden van de landsadvocaat. Dat zijn echt hyena’s zonder gevoel, die erop uit zijn je kapot te maken. Na die uitspraak kon ik een begin maken met het verwerken van het verdriet. Nu wil ik datgene wat er gebeurd is, omzetten in iets positiefs. Ik geef lezingen en presentaties zodat we de achtduizend omgekomen Bosnische mannen niet zullen vergeten. Daarnaast wil ik mij inzetten voor een open publiek en politiek debat. Na 25 jaar zijn we er niet in geslaagd om een gemeenschappelijke taal, een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen op de

genocide van 1995. We blijven te veel in onze eigen waarheid hangen. We moeten daarmee kappen. De Srebrenica-herdenking moet iets van ons allemaal worden. Nu praten nabestaanden en Dutchbatveteranen vooral langs elkaar en niet met elkaar. Echt praten is moeilijk, maar wel broodnodig. Voor mijn voorstelling (zie kader) werd ik gedwongen om een echt gesprek aan te gaan. Zoiets moet je goed voorbereiden, maar het heeft mijzelf veel moois opgeleverd. Als nabestaanden kunnen wij de genocide niet achter ons laten, maar een uitgestoken hand van de Dutchbatveteranen zou zo goed zijn. Laten we het leed met elkaar dragen. Toen konden ze niks doen, maar nu wel. Zet het om in iets positiefs. Vergeet Srebrenica niet.’

Voorstelling

Om een open dialoog tussen de nabestaanden en de Dutchbatveteranen op gang te brengen, speelt Alma Mustafic komend seizoen in de voorstelling ‘25 jaar Srebrenica | Gevaarlijke Namen’ van Boy Jonkergouw Producties, waarin ze het verhaal over de genocide vertelt samen met Dutchbatter Raymond Braat. Deze theaterproductie gaat naar verwachting eind 2020 in première. Meer op: boyjonkergouw.nl. ■